

J. A. MOGEL, J. L. VIVES ETA BESTE

Etxebarriatar Juan Anjel adiskidearen lantxo bat irakurri dut ZERUKO ARGIA-ren 405, zenbakian (1970-12-6). **J. A. Mogel, J. L. Vives eta beste.** Gogoz irakurri ere. Ohar* zorrotzak, ikusmolde zehatzez. Mogel eta Vivesek elkarren artean duten zerikusia adieraziz. Oharrok oso Interesanteak iduritzen zaizkit, **Peru Abarka** hobeto ezagutzeko.

Baina gai honi buruz puntu bat argitu beharra dut, lehenago honetaz mintzatu garenon izenean. Zeren Juan Anjelek dio: «Euskera-zale geienak, Mogelen «Peru Abarka» aipatzerakoan, zuzen edo zearka, ia danak esan digute Mogelek Vivesi jarraituz idatzi zula bere eleberrri*-antzeko ospetsua».

Eta guk ez dugu dudarik, **Peru Abarka** beste era batekoa bada ere, lehen Ideiak Vivesegandik hartu zituela, berak aitortu zuenez, geroago adieraziko dugunez.

Baina Juan Anjelek dio: «Vivesen aztertzaile ta irakur-zale ospetsu danak, zioten zaletasuna aitortu dute an ta emen, iruzkiñak* eta kritikak egiñaz. Mogelek, ordea*, nik dakidala, Itzik ez ortaz.»

Esetz? Ez ote? Ala batari edo besteari ez ote diot ondo ulertu?

Lastima Juan Anjel adiskideak Mogelen lan guztia ez ezagutzea. Ez da nire asmoa adiskide honen iritziak txartzat hartzea, baina bai gauzak argi jartzea. Eta adiskide honek konprentituko nau.

Peru Abarka-ren 18881.eko edizioak erderazko hitzaurre luze bat du, eta hitzaurre horretan egileak aditzera ematen du nondikakoak eta zertarako diren bere asmoak. 1899.eko edizioa erdal Itzulpenarekin egin zen; eta Azkuek **Zer edo zertxu** izenezko hitzaurretxo bat egin zion, eta bertan adierazten du erderazko hitzaurre luze hura zergatik kendu zion. Orain «La Gran Enciclopedia Vasca»k argitara berri duen edizioa gisa berean egina da eta Azkueren iritzia errespetatu da, egin nion hitzaurre berrian nioen bezala. Baina 1881 eta 1904.eko edizioak Mogelek berak erderaz egindako hitzaurre luze harekin argitaratu ziren. Hitzaurre hau, hara zelan hasten duen:

«El célebre Juan Luis Vives dio a luz su aplaudida obra del ejercicio de la lengua latina, con el designio de que se ejercitasen los jóvenes en el buen gusto de ella, y aprendiesen sin fatigarse con diccionarios...» eta abar eta abar.

Hortik hartu ideia eta ondoren beste hau dio, bere lan nagusitatzat dugun **Peru Abarka**-ri buruz:

«A ejemplo de tan gran hombre en la República literaria, he juzgado hacer un gran servicio a la Patria sacando al teatro público los primeros de un idioma que sólo se ha conservado en su pureza original en los desiertos, a donde no han llegado sus corruptores. Estos diálogos no se dirigen a la instrucción de la juventud bascongada, sino a la de los que son tenidos por muy literatos». Eta abar eta abar.

Honenbestekin, uste dut argi gelditzen dela puntu hau. Elkarren lanetan izan daitekeen kidetasuna norainokoa den, hori beste kontu bat da; eta beste kontu honetara ba daiteke Juan Anjelen oharrak interes haundikoak izatea.

Juan San Martin

digute, deuskue
dio, dino
diot, deutsat
nioen, ninoan, esaten neban
nlon, neutsan
zaizkit, jataz
zion, eutson
zioten, eutsoen